

Vad är "Global hälsa"?

Kunnskap for en [bedre](#) verden

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab
12 november 2018

Elisabeth Darj

Professor i global helse, NTNU, Trondheim

Professor i Internationell kvinno-och mödrahälsa, Uppsala universitet, Uppsala

Läkare, specialist gyn&obst

Klinik chef, professor, Uppsala

Trondheim 2013

Professor NTNU, global helse

Global hälsa

Planetens hälsa

NTNUs satsning på global hälsa

London School of Hygiene and Tropical Medicine

Tropiska sjukdomar (1899)

International Health

Hälsoskillnader mellan länder (nord-syd)

Folkhälsa

Problem som drabbar en speciell population

Global hälsa

Collaborative international research and action for promoting health for all.

(hälsoproblem över landgränser, som kräver gemensamma och interdisciplinära lösningar)

Beaglehole and Bonita 2010

Planetens hälsa

Global hälsa

Stora skillnader mellan- och skillnader inom länder

ledarskap

jämställdhet

vatten,
sanitet

ekologi

våld

ekonomi,
fattigdom

klimat, miljö,
föroreningar

teknologi

Politisk
vilja

hälsosystem

smittsamma
sjukdomar

utbildning

livsstil

migration

Utrota ekstrem fattigdom

Alla barn ska få gå i skola

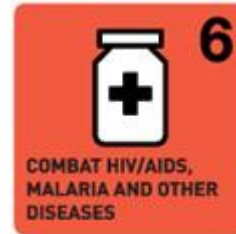
Jämställdhet mellan könen

Minska barnadödligheten 2/3

Minska mödradödligheten 75%

HIV/AIDS, utrota

Hållbar miljö

Globala partnerskap

*“om du vill gå fort, gå ensam,
om du vill gå langt, gå tillsammans”*

Globala hållbarhets mål, 2000 - 2015

Utrota ekstrem fattigdom

Alla barn ska få gå i skola

Jämställdhet mellan könen

Minska barnadödligheten 2/3

*“om du vill gå fort, gå ensam,
om du vill gå langt, gå tillsammans”*

Minska mödradödligheten 75%

HIV/AIDS, utrota

Hållbar miljö

Globala partnerskap

Globala hållbarhets mål, 2000 - 2015

Globala hållbarhetsmål 2015-2030

Alla länder eget ansvar att uppnå målen

Hälsa och välbefinnande för alla vid alla åldrar

Utmaningar:

Fattigdom

Kvinnohälsa, SRHR (Sexual Reproductive Health and Rights)

Mor-barn

Tonåringar

Livsstilsjukdomar, för tidig död

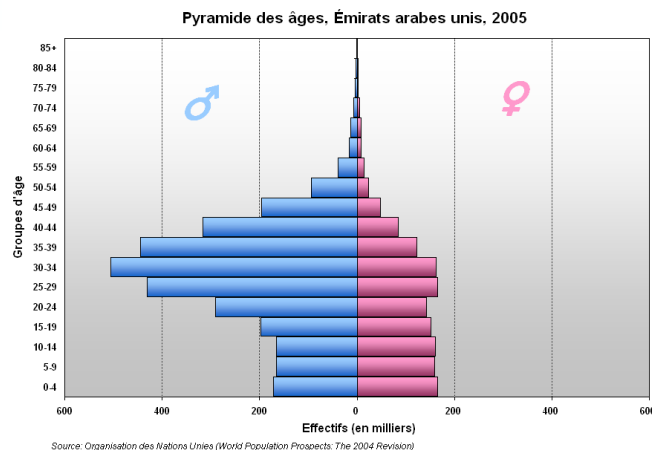
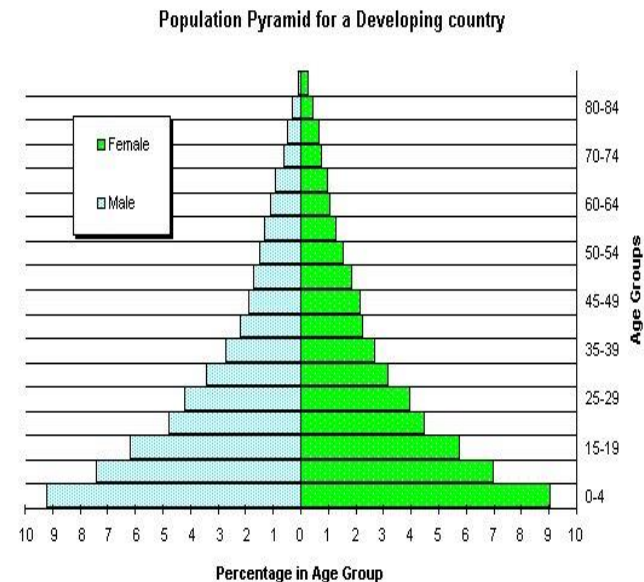
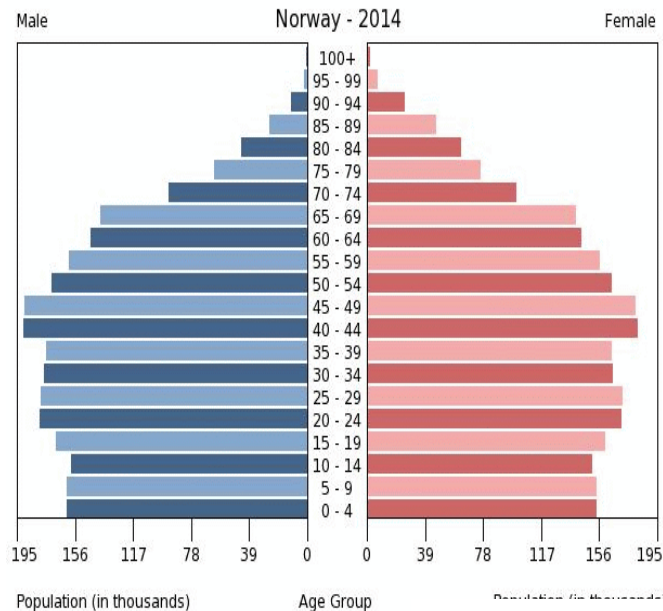
Infektioner

Mental hälsa

Hälsosystem

Innovationer

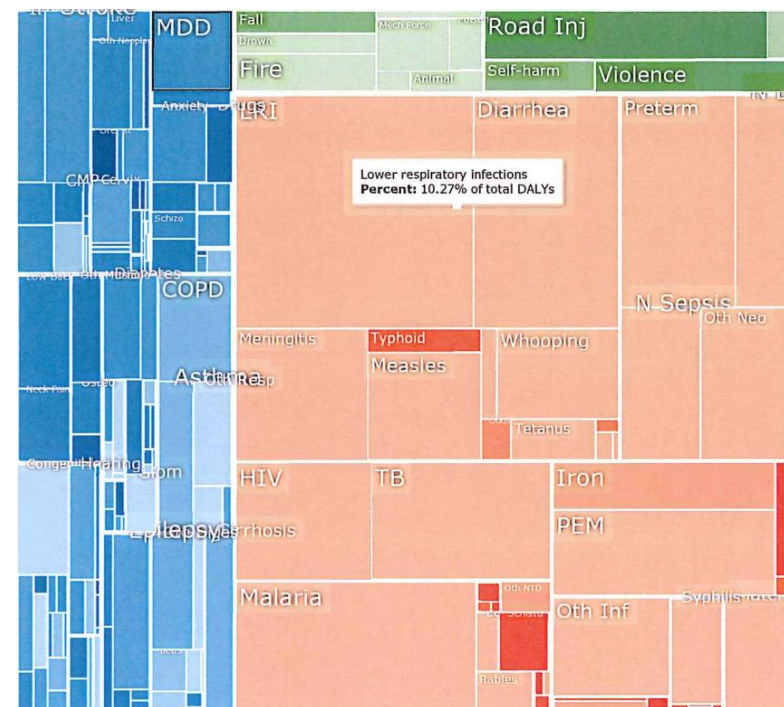
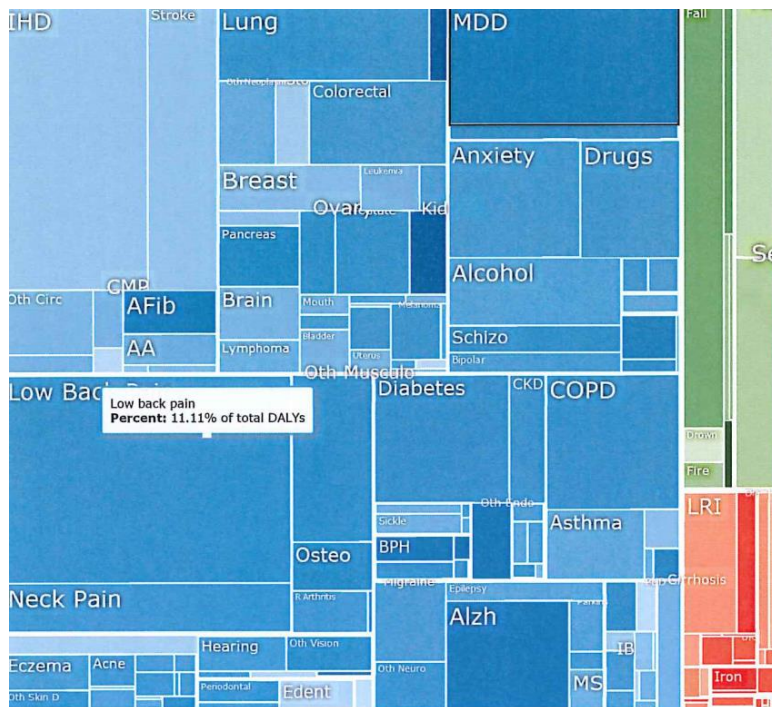
Demografisk distribution

Source: Organisation des Nations Unies (World Population Prospects: The 2004 Revision)

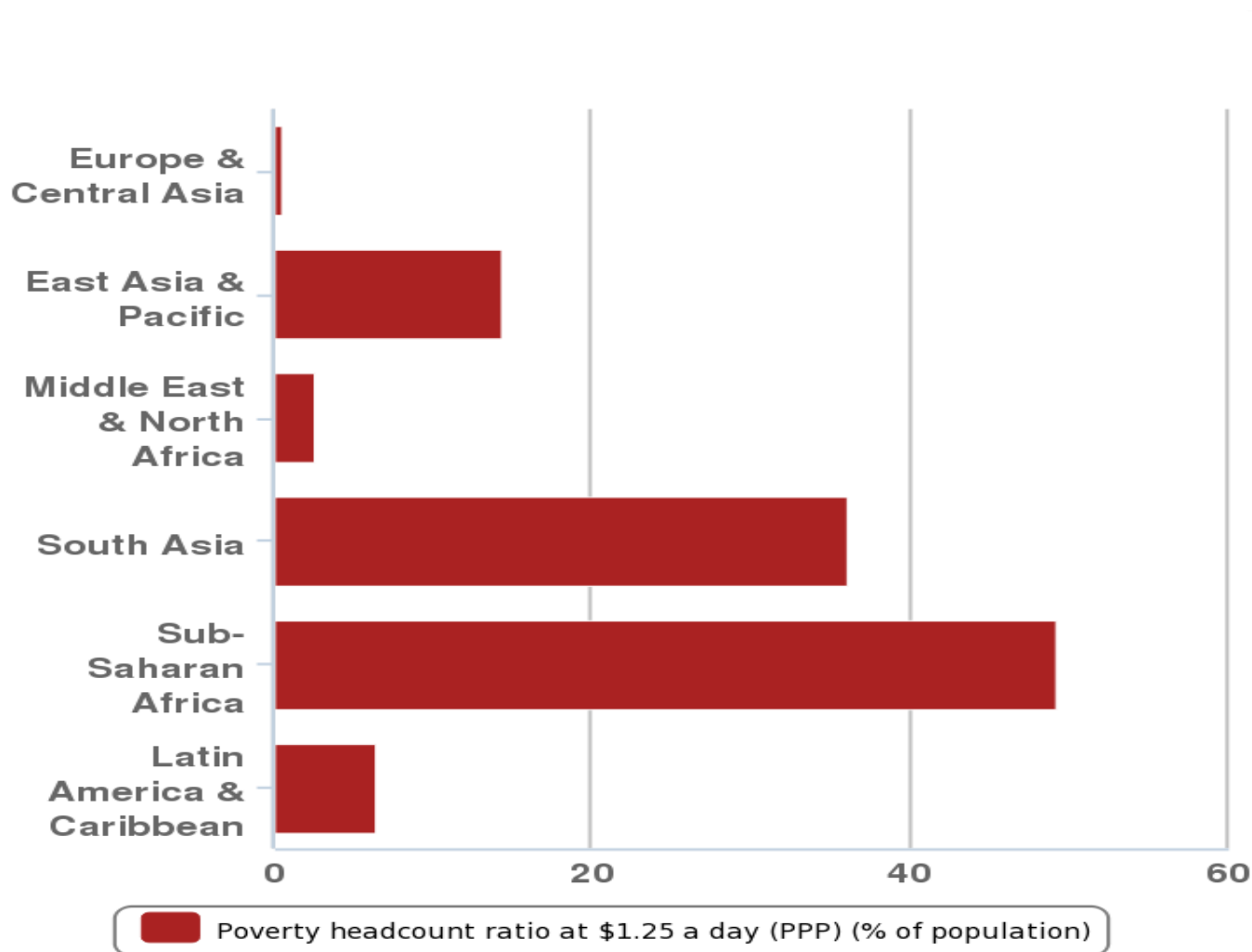
Global Burden of Diseases

Developed and developing regions

<https://vizhub.healthdata.org/gbd-compare/>

Fattigdom, lever på mindre en 1.25 USD/dag

Kvinnohälsa, våld

Våld, sexuellt utnyttjande

Inte kunna bestämma/förhandla

Trafficking

Föda söner!

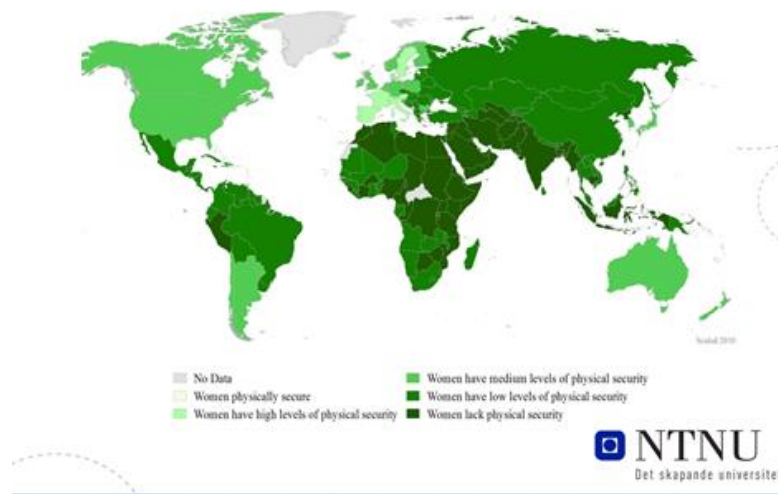
Mord/själv mord

Tidigt bortgift

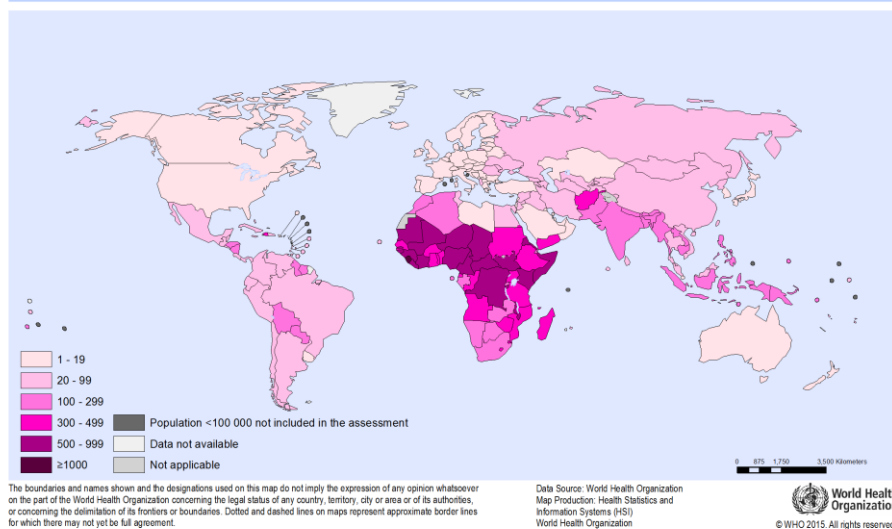
(28% gifta vid 15 års ålder
i Bangladesh)

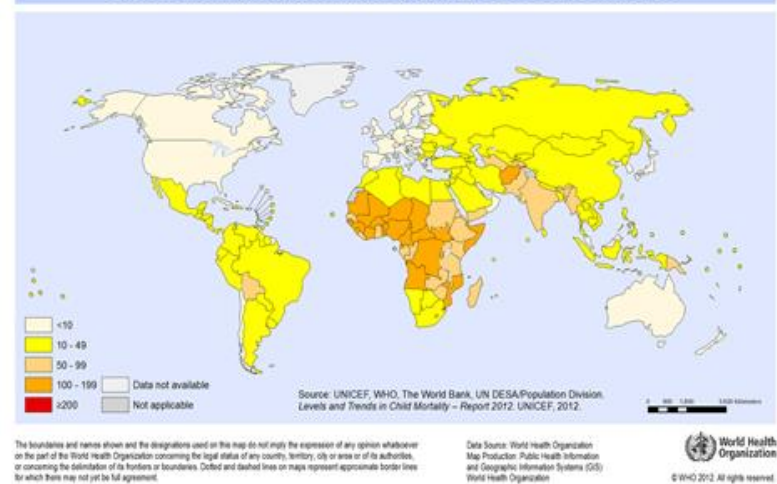
Women's Physical Security

Maternal mortality ratio (per 100 000 live births), 2015

Under-five mortality rate (probability of dying by age 5 per 1000 live births), 2011

Oacceptabelt!

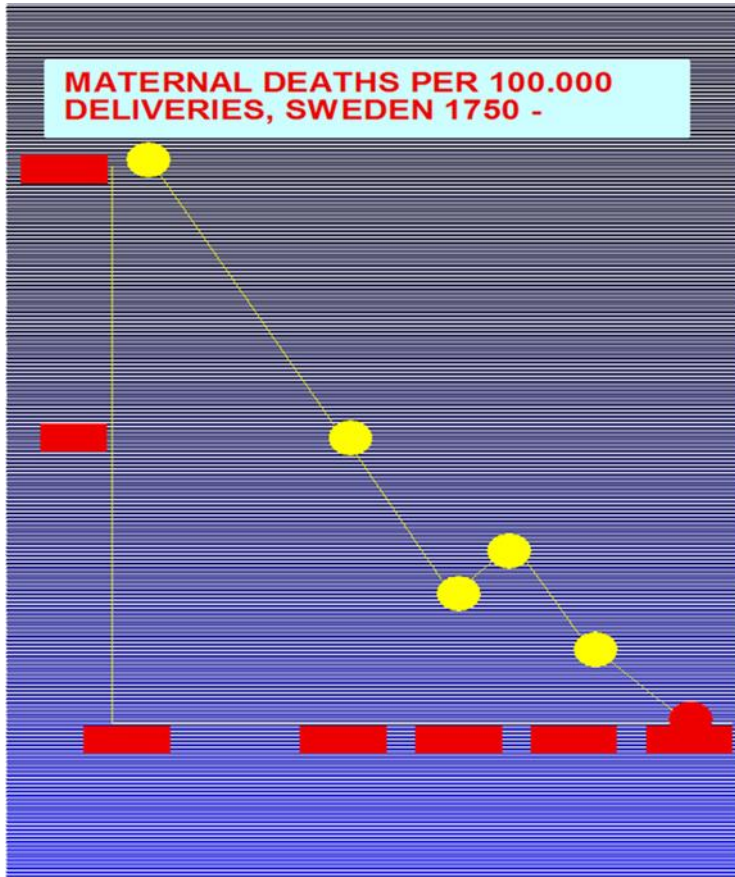
800 kvinnor dör varje **dag** in samband med förlossning

800 barn dör varje **timme**

99% i utvecklingsländer

De flesta möjliga att förebygga!

Minska mödradödlighet

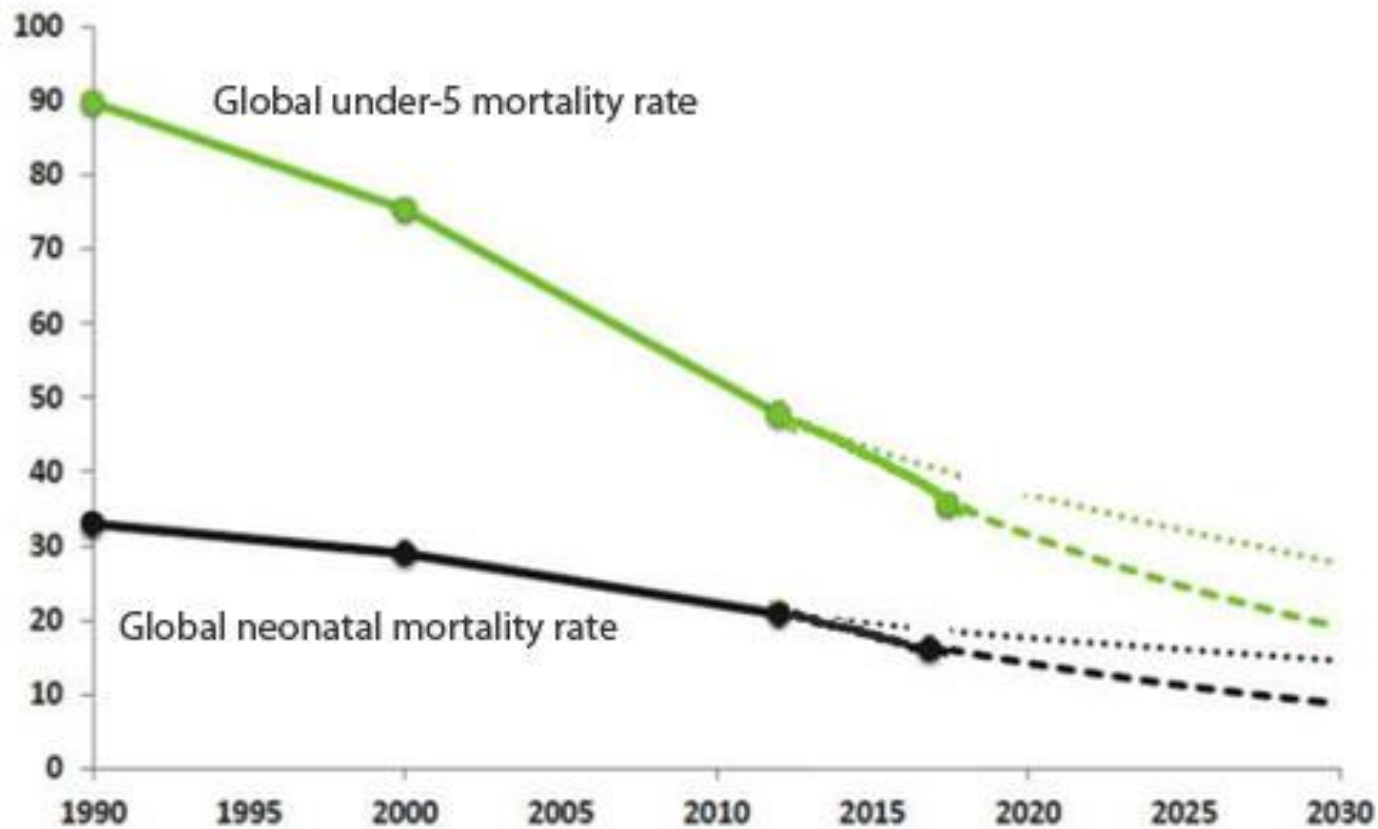
politisk medvetenhet

öka kunnskap i samhället,
kyrkor och skolor

skicka unga begåvede
för utbildning (barnmorskor)

bättre ekonomi, bättre hälsa

Barns hälsa

WHO 2016

45% reduktion av barnadödlighet på 10 år,
barn under 5 år i Tanzania

fokusering

pengar

fria mygg nät

malaria tester

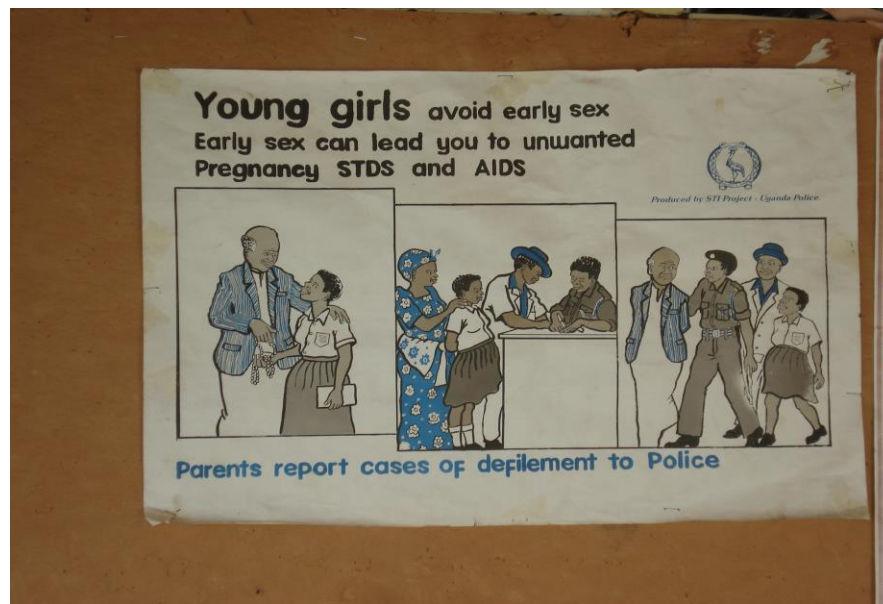
snabb och rätt behandling

Tonåringar

Tillgång till utbildning, information, prevention och rådgivning

Ungdomsmottagningar

Livsstilssjukdomar

Fetma

Orörlighet

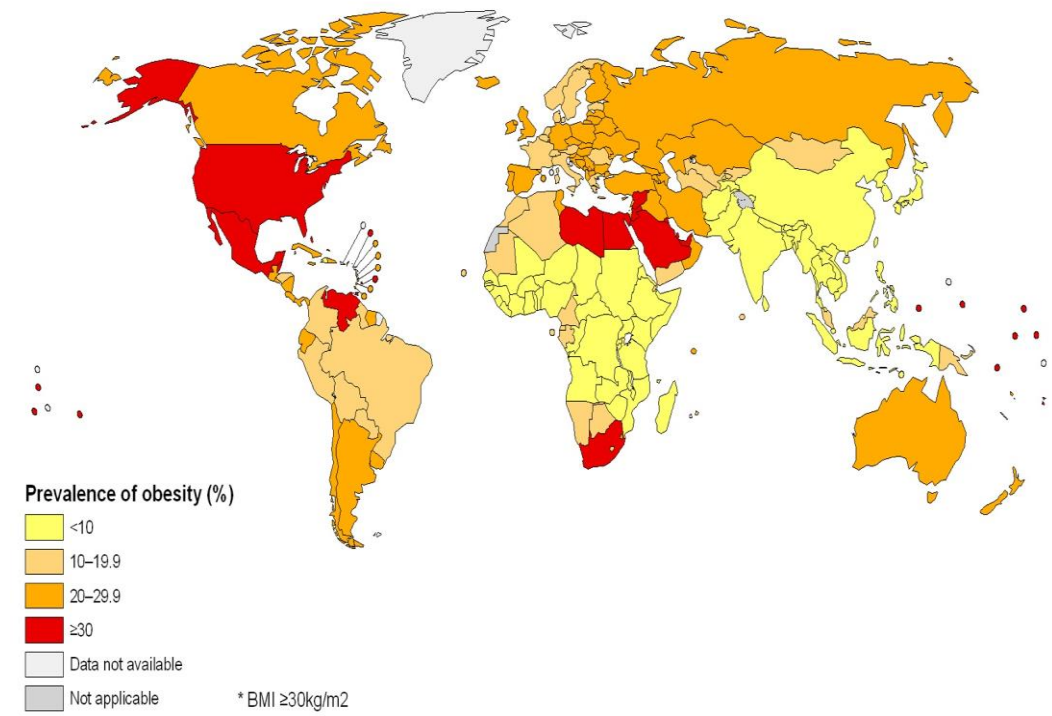
Rökning

Droger

Cancer

Hjärtkärtsjukdomar

Mental ohälsa

Undernäring minskar och fetma ökar
(1 av 5 barnfetma)

Fetma ökat 10 ggr på 40 år (124 miljoner 2016)

Diabetes, astma, hjärt-kärlsjukdomar

WHO 2018

Infektioner

Malaria (214 milj)
Tuberkulos (10 milj)
HIV/AIDS (2 milj nya)

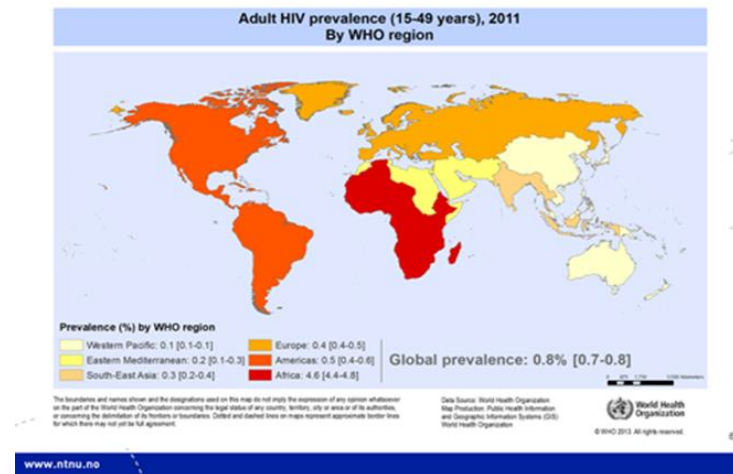
STI

Dengue, Zika, Gula febern

Ebola, Influenza

Neglected tropical diseases (2 billion behöver behandling)

Antibiotika i resistens

WHO 2018

Mental hälsa

Psykisk ohälsa

tillgång till jämlik, säker, tidig
vård och omsorg

Hälsosystem

utbildning

personal (task sharing)

handledning

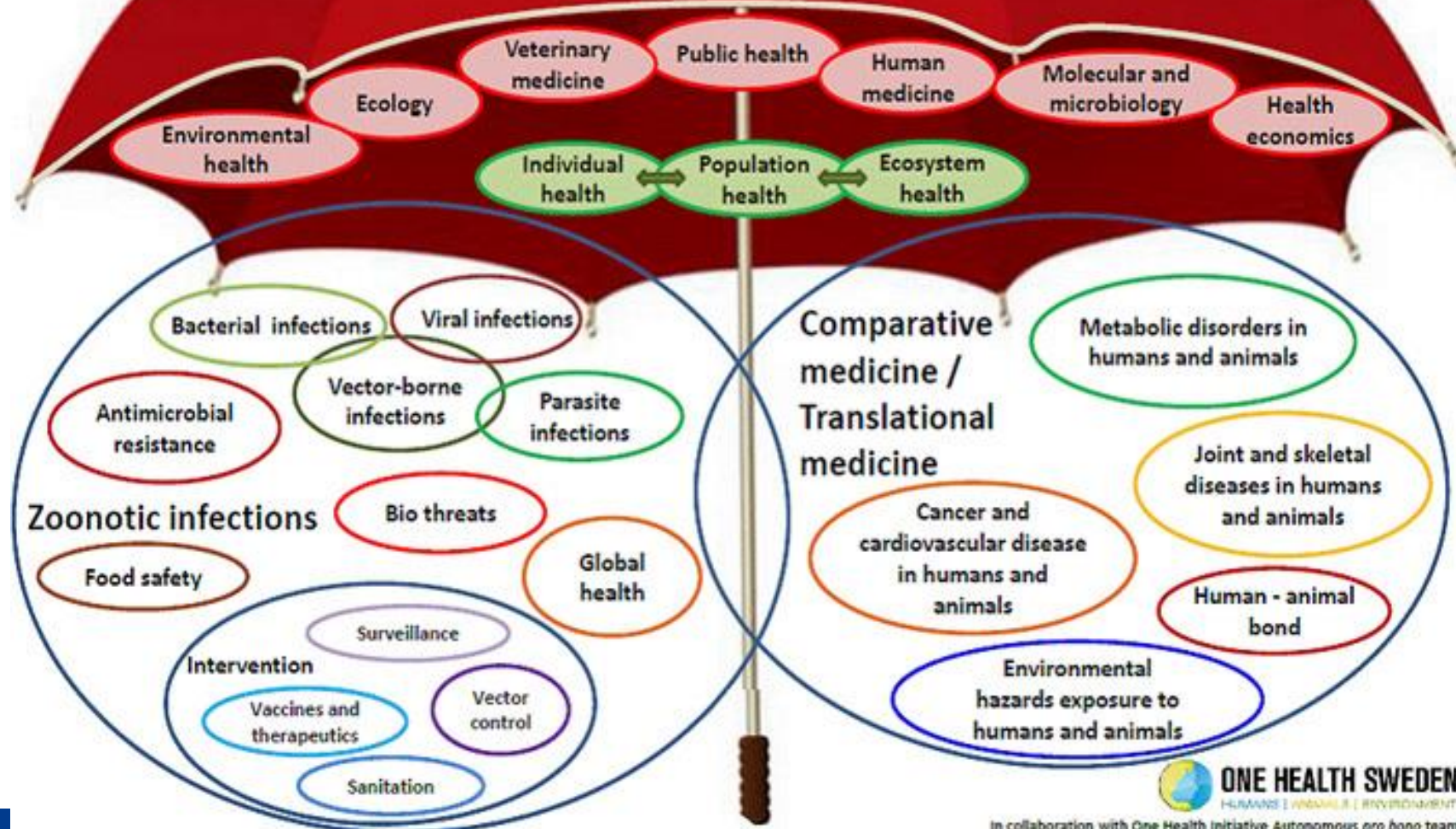
tillgång till läkemedel
och instrument

strategiska satsningar

skatter

One Health

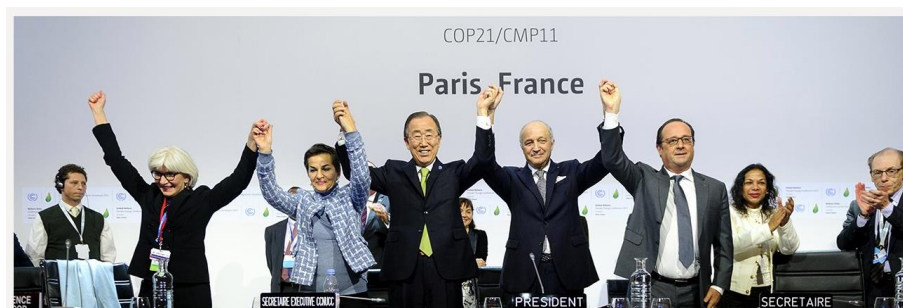
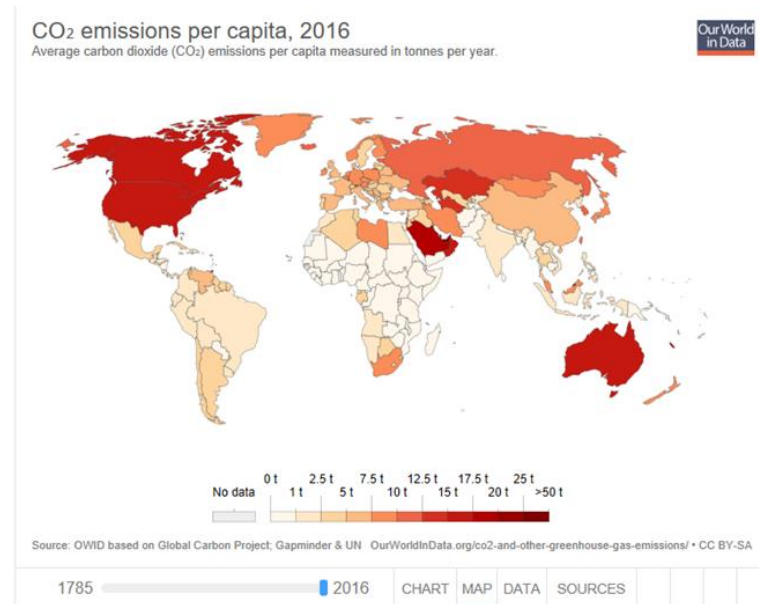
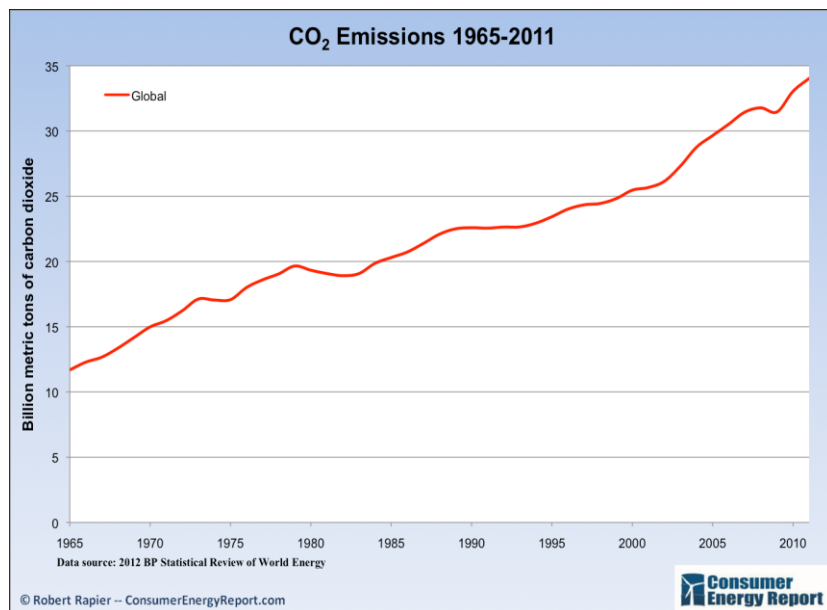

*«There is no Plan B,
because there is no Planet B»*
Ban Ki Moon, UN

Human induced environmental harm; Manifest
Luft, land, vatten

Richard Horton, Lancet 2013

Klimatöverenskommelsen i Paris 2016 – inte mer än 1,5°C global uppvärmning

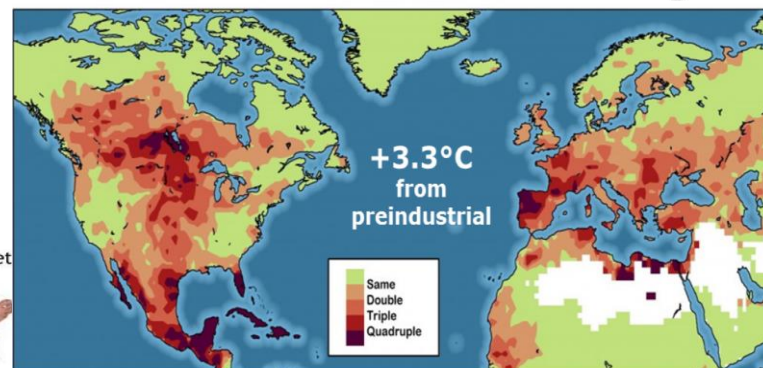
Inom- och utomhus luft

Extrem väder

Increase in summer drought

FISH

A global superfood

Zinc

is crucial for childhood survival, reduces stunting in children and fights diarrhea

Iron

is essential for brain development in children and increases maternal survival rates

Vitamin A

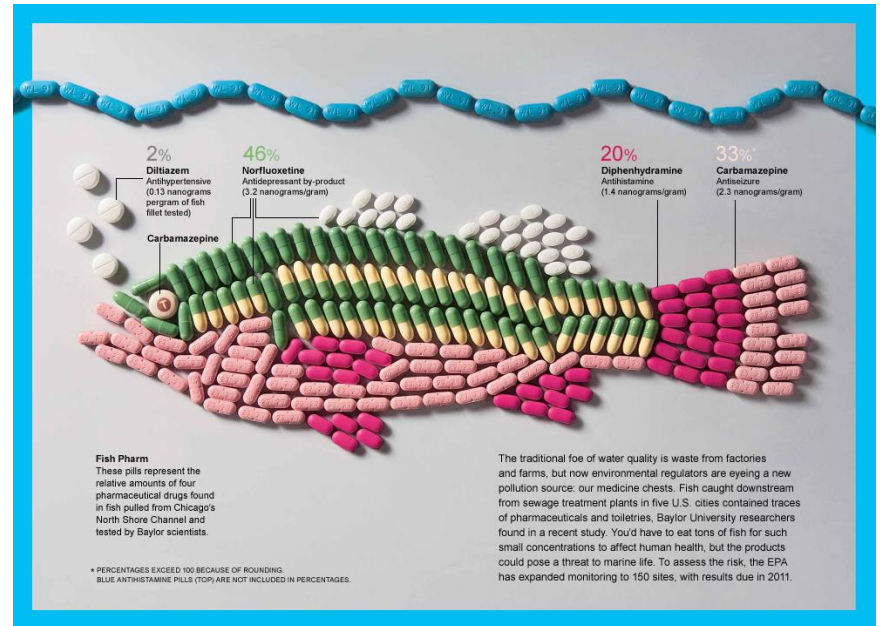
is essential for childhood survival, prevents blindness, helps fight infections and promotes healthy growth

Calcium

helps prevent preeclampsia and preterm delivery in women, and is essential for strong bones and teeth

Vatten

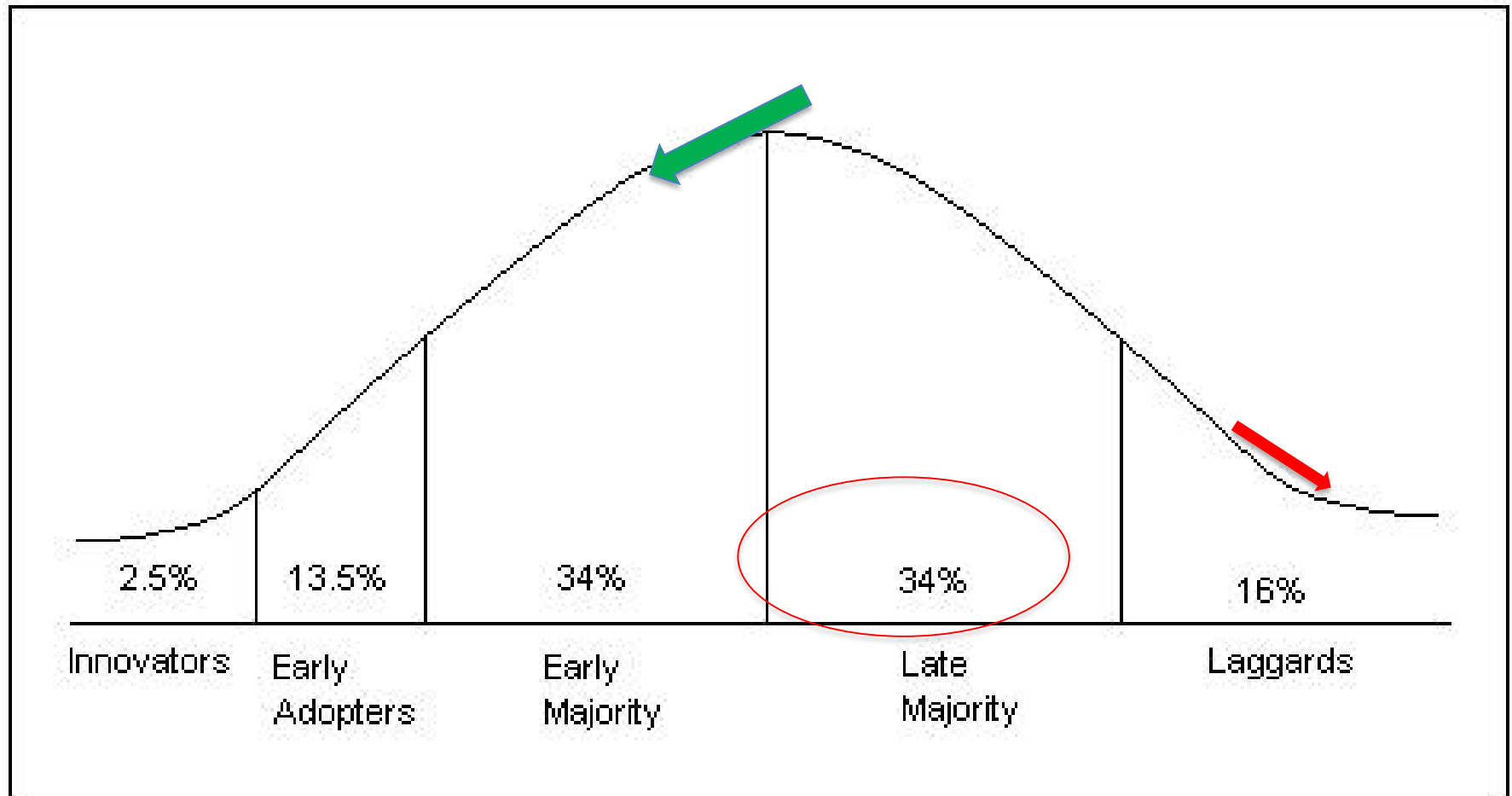

Förlust av biologisk mångfald

Albert Einstein (1879-1955). *Mänskligheten kan inte överleva mer än 5 år utan bin!*

Förändrings arbete

Stort interesse av globalisering i NTNUs ledning och bland studenter

Verdensblikken | Onsdag 27. november 2013

Nyheter 7

- Globalt ansvar sentralt for NTNU

Rektor Gunnar Bovim er glad studentene etterlyser at NTNU legger mer vekt på ansvar for verden.

Så bra at studentene uttrykker seg på dette, sier Bovim.

I Adresseavisen mandag kritiserer Magnus Kile Andersen i Ingeniøren uten grenser NTNUs for ikke å leve nok opp til sin egen strategi for NTNUs «strategi 2015-2020 er «Kunnskaper for en bedre verden».

- Jeg synes vi jobber med dette hele tiden, men vi kan sikkert bli mye bedre. Globalt ansvar er helt sentralt i vår strategi. Når jeg er rundt og snakker med studenter og forskere, understreker jeg at viingen ikke handler om kunnskap for en bedre eksamen, eller flere publiseringer. Målet er kunnskap for en bedre verden, sier Bovim.

Roser ingeniøridealene
Heller aksjonen handler dette

blant annet om godt internasjonalt forskersamarbeid, at NTNU sender studenter ut og at internasjonale studenter kommer til NTNU. Han roser Ingeniøren som grenset, en organisasjon som har vokst fra null til 50 medlemmer siden den ble etablert i 2011.

Tenker på andre

- Et stort initiativ, like viktig som Leger uten grenser. Mens Leger uten grenser er viktig i katastrofeløsning og beredning, er akademiske friheten, er ingeniørene helt sentrale på lengre sikt for oppbygging av infrastruktur og næringsutvikling. Under et besøk i USA nettopp måtte jeg en tidligere vannkraftstudent fra NTNU. Nå jobber han i Verdensbanken med kraftprosjekter i Etiopia og Nepal.

NTNU-rektoren opplever at mange studenter tenker lenger enn til bare å skaffe seg en utdanning som gir en godt betalt jobb i Norge.

- Instykket mitt er at mange er idealister. Nygjerrige, eventyrlyste og med lyst til å bidra. Selv om mange blir innhentet av andre forpliktelser i løpet av studiet, har jeg en forhåpning om at de er like idealistiske og nygjerrige når de går ut som da de kom inn.

Antikorrupsjon

Marius Jones, president i den internasjonale studentfestivalen ISFIT, synes NTNU gjør ganske mye for å leve opp til sitt motto. - Den akademiske friheten gjør innledertid at det varierer mye hvor fremtredende globalt ansvar er i undervisningen. I tillegg har bedt NTNU om å gjøre kampen mot korrupsjon til en del av studieprogrammet, gjerne for alle studenter. I bistandsarbeid er det avgjørende for å lykkes.

SVEN RUGE MELAND 92 98 080
sven.ruge.meland@ntnu.no

Fornøyd med studentene: NTNU-rector Gunnar Bovim har bestrekket seg på å bli en aktiv del av studentenes aktiviteter. Foto: NTB/NTNU

Studentene som vil redde

Magnus hjelper kanyanere å utnytte regnvann. Løse grenser utnyttende belysning til folk som ikke har strøm.

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

Skolebarn og ungdommer

NTNU-aktiviteten

Verdensblikken Student med ansvar

for seg som det er NTNUs

strategi

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

for en bedre verden

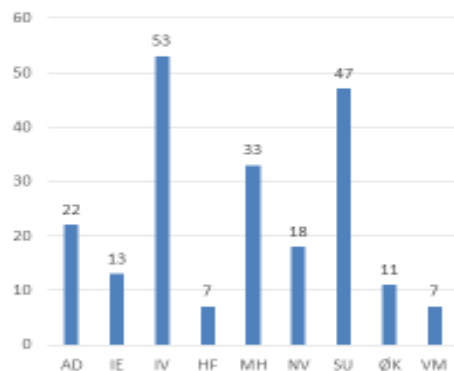
Studentmobilitet

6000 innkommende
2500 utgående

Samarbeidspartnere i LMIC

275 partnere
433 relasjoner

Fordeling per fakultet og institutt

Master program i global hälsa

20 Master studenter/ r från Afrika, Asien, Europa, America

500 s kande/ r

2  r utbildning

Nasjonell forskarskola i global hälsa

NTNU, UiO, UiB, UiT, Folkehelse instituttet, 140 PhD studenter

Finansierad av Norges forskningsråd

PhD studenter

Mäta gulsot på nyfödda
med
mobiltelefon, **ny innovativ
teknologi**

Norge, Nepal, Tanzania,
Mexico, Indonesien

Anders Aune doktorand, NTNU

Global hälsa i andra utbildningsprogram

Läkarutbildning, sjuksköterskor, fysioterapeuter
'Hovedoppgaver', 'Forskerlinje' studenter
Student och lärarutväxling, sommarskolor

Andra aktiviteter

Global Helse Day, 24 October, varje år

Global Health Seminar, varje månad

Internationella gäster, Ghana, New Papua Guinea,
India, Nepal, Tanzania, South-Africa, Sweden

MoU

Global Health Day
24 October 2018

www.ntnu.edu/mh/global-health-day

Global Health Challenges

- Health consequences of climate and environmental change
- A new generation living with HIV infection

Global health seminar Autumn 2018

Wednesday 5 Sept at 11:00 - 12:00 am
"Experience from summer school in Beirut – visit to Syrian refugee camp" by Anne Christine Abrahamsen, Master student in Global Health kull17
"Psychosocial help in areas of conflict. Examples from treatment projects in Rwanda, DRC and Iraq" by Håkon I. Stenmark, Psychology specialist, RVTS
Place: NSU1 (Nevro Øst)

Friday 28 sept at 08:00 - 12:00 am
Seminar for helsepersonell om innvandreres møte med norsk helsevesen.
Tema: «Skam i møte med sykdom og helseplager»
Place: Kunnskapssenteret

Wednesday 3 Oct at 11:30 - 12:00 am
Fagsnakk: "Tuberculosis in a global migration period. Possible fatal effects on global public health." by Jon Øyvind Odland, ISM, NTNU
Place: Medicine and Health Library, Kunnskapssenteret, 2. floor.

Wednesday 24 Oct at 08:30 am - 16:00 pm
GLOBAL HEALTH DAY
Place: Kunnskapssenteret, KA12

Thursday 1 Nov at 11:00 - 12:00 am
Nepal-seminar by Biraj Karmacharya
Place: MTF5, MTS11 (Hjernesenteret)

Wednesday 5 Dec at 11:00-12:00 am
"Post abortion care in Malawi" by Maria Lisa Odland, PhD, ISM, NTNU
"Experience from Global Health Case Challenge in Copenhagen" by Master student team

There will be time for discussion and questions after the presentation. We serve coffee and fruit.
<https://www.ntnu.no/web/mh/global-helse-seminar>

www.ntnu.no

ST. OLAVS HOSPITAL
UNNIPATIENTER OG LÆRER (TRONDHEIM)
- På lag med deg for din helse -

NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Foto: L&B-Wend, Marthinsen [1], Nepal - Torodd Karmacharya [2], Kenya - Magnus G. G. [3]

Interfakultär och interinstitutionell forskargrupp, många publikationer

ORIGINAL ARTICLE
Community perceptions on domestic violence against pregnant women in Nepal: a qualitative study
 Kunta Devi Pun^{1,2*}, Jennifer J. Infanti², Rajendra Koju¹, Berit Schei^{2,3} and Elisabeth Darj^{2,3,4}, on behalf of the ADVANCE Study Group
¹Kathmandu University School of Medical Sciences, Kathmandu University, Dhulikhel, Kavre, Nepal; ²Department of Public Health and General Practice, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Norway; ³Department of Obstetrics and Gynecology, St. Olav's Hospital, Trondheim, Norway; ⁴Department of Women's and Children's Health, Uppsala University, Uppsala, Sweden

RESEARCH ARTICLE
The Impact of the West Africa Ebola Outbreak on Obstetric Health Care in Sierra Leone

Kim J. Brolin Ribacke^{1*}, Alex J. van Duinen^{2,3}, Helena Nordenstedt¹, Jonas Höjler⁴, Ragnhild Molnes⁵, Torunn Wigum Froseth⁶, AP Koroma⁶, Elisabeth Darj^{6,7}, Håkon Angel Bolkan^{2,3,5}, Annaklia Ekström^{1,9}
¹ Department of Public Health Sciences, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden, ² Department of Surgery, St Olav Hospital, Trondheim, Norway, ³ CapaCare, Trondheim, Norway, ⁴ Unit of Biostatistics, Institute of Environmental Medicine, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden, ⁵ Department of Public Health and General Practice, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Norway, ⁶ Ministry of Health and Sanitation, Freetown, Sierra Leone, ⁷ Department of Obstetrics and Gynaecology, St Olav Hospital, Trondheim, Norway, ⁸ Department of Cancer Research and Molecular Medicine, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Norway, ⁹ Department of Infectious Diseases, Karolinska University Hospital, Stockholm, Sweden

Home Aims & Scope Review Board Authors Resources About

Exploring the Role of Ad Hoc Grassroots Organizations Providing Humanitarian Aid on Lesbos, Greece

NOVEMBER 17, 2016 · RESEARCH ARTICLE

Print or Save PDF Citation XML Email Tweet Gilla 250

AUTHORS

George Tjensvoll Kitching Hanne J. Haavik Birgit J. Tandstad Muhammad Zaman Elisabeth Darj

International Journal of Environmental Research and Public Health

Article
The Use of Manual Vacuum Aspiration in the Treatment of Incomplete Abortions: A Descriptive Study from Three Public Hospitals in Malawi

Maria Lisa Odland^{1*}, Gladys Membe-Gadama², Ursula Kafulafula³, Geir W. Jacobsen⁴, James Kumwenda⁴ and Elisabeth Darj^{1,5,6}

Scandinavian Journal of Public Health, 1–9

ORIGINAL ARTICLE

Prevalence and associated factors of domestic violence among pregnant women attending routine antenatal care in Nepal

POONAM RISHAL^{1,5}, KUNTA DEVI PUN^{1,2}, ELISABETH DARJ^{1,3,4}, SUNIL KUMAR JOSHI⁵, JOHAN HÅKON BJØRNGAARD^{1,6}, KATARINA SWAHNBERG⁷, BERIT SCHEI^{1,8} & MIRJAM LUKASSE^{9,10}, ON BEHALF OF THE ADVANCE STUDY GROUP¹⁰

Bättre än vi trodde?

Extrem fattigdom har halverats på 20 år

De flesta bor i medelinkomst länder nu

98% av barn får i skolan

60% av flickor går ut grundskolan

80% vaccinerade

72 år är medellivslängden (30 år 1800)

2,3 barn/kvinna

80% har tillgång till elektricitet

Factfulness H Rosling, 2018

"Education is the most powerful weapon to change the world"

Nelson Mandela

Tack för uppmärksamheten!